

Dansk A - 2022

1. Fagets rolle

Dansk er et færdighedsfag, et kulturfag og et vidensfag, der beskæftiger sig med det sproglige og det tekstuelle. Gennem den intensive tekstlæsning bringes oplevelse, analyse og fortolkning i samspil. Det er karakteristisk, at de sproglige og tekstanalytiske aktiviteter indgår i et tæt samspil i både den receptive og den produktive dimension af faget.

Blandt sprogfagene indtager dansk en særstilling i den gymnasiale uddannelse, dels i kraft af dets placering i folkeskolen, dels fordi den gymnasiale uddannelse er delvis dansksproget, og endelig i kraft af sprogets centrale placering i elevernes videregående uddannelser. Faget placerer sig således et sted mellem modersmål og fremmedsprog.

2. Fagets formål

Viden og færdigheder

Eleverne skal kunne anvende det danske sprog både mundtligt og skriftligt, bl.a. som forberedelse til deres videregående uddannelse. I arbejdet med sprog, litteratur og medier skærpes elevernes evne til analyse, fortolkning og kritisk refleksion.

Lærings- og arbejdskompetencer

Eleverne skal kunne bruge det danske sprog til at udtrykke deres viden og holdninger skriftligt og mundtligt samt kunne strukturere og vurdere deres læringsproces. Derudover skal eleverne have studiemæssige kompetencer til brug for tilegnelse af viden, individuel og kollektiv læring, rapportskrivning, projektarbejde, læsestrategier, informationshåndtering og differentierede fremstillingsformer.

Personlige og sociale kompetencer

Eleverne skal have kritisk-analytisk sans og æstetisk bevidsthed. Danskfaget bidrager til udvikling af elevernes selv- og omverdensforståelse og udgør således et grundlag for personlig identitetsudvikling og social udfoldelse.

Kulturelle og samfundsmæssige kompetencer

Eleverne skal have kulturel og samfundsmæssig bevidsthed og evne til at afkode betydning og indgå i kritisk dialog med divergerende omverdensforståelser. Ved styrkelse af elevernes kritisk-analytiske sans og sproglige udtryk fremmes deres muligheder for at orientere sig og handle i et moderne, demokratisk, grønlandsk samfund såvel som i den globale verden.

3. Læringsmål og indhold

3.1 Læringsmål

Eleven skal kunne:

- a) demonstrere en sikker og nuanceret beherskelse af det danske sprog, herunder benytte en genkendelig udtale af dansk og beherske skriftsprogets vigtigste normer for sprogrigtighed,
- b) formidle en viden og et budskab overbevisende og sikkert i mundtlig form, herunder deltage i diskussioner med argumenterede indlæg,
- c) beherske forskellige skriftlige fremstillingsformer og udvise evne til at reflektere og formidle skriftligt,

- d) demonstrere færdighed i at karakterisere sprogets opbygning, brug og funktion,
- e) lytte aktivt med opmærksomhed og forståelse,
- f) læse større, sammenhængende tekster med udbytte og kunne anvende forskellige intensive og ekstensive læsemåder,
- g) anvende tekstanalytiske begreber til at give en nuanceret analyse, fortolkning og vurdering af tekster,
- h) demonstrere færdighed i at integrere sprogiagttagelse i tekstlæsningen,
- i) demonstrere viden om dansk litteratur og kultur set i historisk og nutidigt perspektiv,
- j) analysere, fortolke og perspektivere medieprodukter og
- k) navigere og udvælge information i skærbaserede tekster med et fagligt fokus.

3.2 Kernestof

Kernestoffet er det sproglige, det litterære og det mediekulturelle stofområde, som skønsomt vægtes i forholdet 5:3:2. De tre stofområder indgår i et tæt samspil i undervisningen.

Det sproglige stofområde

Der arbejdes med sproglig udtryksfærdighed, sproglig viden og sprogiagttagelse inden for følgende områder:

- a) det danske sprog og dets særlige status i Grønland,
- b) ordforråd, grammatik og sprogbrugsanalyse,
- c) sproglige analyseteknikker og sproglig iagttagelse i forbindelse med tekstanalyse,
- d) retorisk analyse og argumentationsanalyse og
- e) mundtlig og skriftlig udtryksfærdighed.

Det litterære stofområde

Der arbejdes med en række primært skønlitterære tekster fra udvalgte perioder i de sidste 1000 års litteratur. Teksterne består af dansksprogede tekster suppleret med grønlandsk litteratur og verdenslitteratur i oversættelse. I stofområdet indgår:

- f) Tekster fra før 1700. Tekster fra oplysningstid og romantik. Et historisk bredt og genremæssigt varieret udvalg af tekster fra 1870 til i dag, herunder realistiske og modernistiske tekster. Mindst fire værker blandt kategorierne roman, drama, novellesamling, digtsamling og ræsonnerende prosa, heraf mindst et værk fra tiden før 1900. I arbejdet med det litterære stofområde skal et af værkerne læses i forbindelse med et sprogligt forløb. To af værkerne kan læses individuelt i tilknytning til et fagligt forløb. Eleverne dokumenterer mundtligt eller skriftligt deres arbejde med hvert af disse værker.
- g) Forskellige former for tekstanalyse. Tekster, der repræsenterer væsentlige kulturelle og bevidsthistoriske strømninger, herunder tendenser i samtiden. Ligheder og forskelle mellem grønlandsk og dansk erfaringsverden og kultur på baggrund af de tekster, eleverne arbejder med.

Det mediekulturelle stofområde

Det mediekulturelle stofområde har som sit genstandsfelt medietekster i trykte såvel som elektroniske medier, herunder aviser, radio, tv, film, websites og interaktive medier. I stofområdet indgår:

- h) nyhedstekster,
- i) dokumentartekster,
- j) fiktionstekster,
- k) visuelle udtryksformer og
- l) et værk i form af et medieprodukt.

3.3 Supplerende stof

Eleverne vil ikke kunne opfylde læringsmålene alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i særlig grad tilgodese uddannelsens grønlandske profil.

Undervisningen i det supplerende stof optager ca. 15 pct. af fagets timer.

Det supplerende stof kan omfatte bestemte perioder, temaer og faglige tekster, herunder:

- a) litterære tekster inden for historiske perioder eller genrer,
- b) teknologiske tekster med relevans for teknologisk dannelse og
- c) merkantile og økonomiske tekster med relevans for merkantil dannelse.

4. Undervisningens tilrettelæggelse

4.1 Didaktiske principper

- a) Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes faglige niveau og viden.
- b) Undervisningen tilrettelægges, så den i videst muligt omfang har karakter af en læringsdialog mellem lærer og elever.
- c) Undervisningen tilrettelægges, så der veksles mellem forskellige undervisningsformer.
- d) Undervisningen tilrettelægges, så elevernes interesser og behov tilgodeses, så eleverne får mulighed for at opleve faget som spændende, relevant og vedkommende.
- e) Undervisningen tilrettelægges, så der både er faglig progression i de enkelte forløb og temaer såvel som progression i udvikling af fagsprog og terminologi, så eleven gradvis opøves i mere selvstændige arbejdsformer og kompleks tænkning.
- f) Undervisningen tilrettelægges, så der i videst muligt omfang perspektiveres til det omgivende samfund.

I undervisningen indgår de faglige kompetencer i et samspil. Således indgår det sproglige arbejde som et integreret led i tekstlæsningen, idet indsigt i sprogets opbygning og funktion udnyttes som grundlag for den nuancerede og dokumenterede analyse, fortolkning og perspektivering. Arbejdet med ordforråd indtager en central placering i faget.

4.2 Arbejdsformer

Danskfaget benytter sig af en række forskellige arbejdsformer, som tilpasses konstaterede forskelle i elevernes forudsætninger og behov, det faglige mål og det valgte emne. Arbejdsformerne i dansk spænder fra klassesamtale over gruppearbejde, gruppefremlæggelser, individuelle elevoplæg og it-baseret arbejde til længerevarende selvstændigt projektarbejde under vejledning. Arbejdsformerne anvendes i en bevidst valgt progression i alle henseender, og der stilles forskellige krav til elev- og lærerroller. Der fokuseres på undervisningsformer, der tilgodeser elevernes udvikling af fagsprog, refleksion og evne til kompleks tænkning. Undervisningen tilrettelægges, så den både tilgodeser

elever, der har undervisningssproget som førstesprog, og elever, der har undervisningssproget som andetsprog.

Det tilstræbes, at de sproglige emner, de litterære emner, de mediekulturelle emner og skriftlige arbejder integreres i undervisningsforløbene, ligesom de litterære tekster placeres i en litteraturhistorisk sammenhæng. I arbejdet med det litterære stofområde skal et af værkerne læses i forbindelse med et sprogligt forløb. To af værkerne læses individuelt i tilknytning til et fagligt forløb. Eleverne dokumenterer mundtligt eller skriftligt deres arbejde med hvert af disse værker.

Det skriftlige arbejde

Det skriftlige arbejde omfatter mindre skriveøvelser, som træner delkompetencer og afgrænsede skrivehandlinger. Desuden skrives større opgaver, hvor eleverne i en sammenhængende fremstilling forholder sig analyserende, diskuterende og undersøgende til en tekst eller et emne.

I arbejdet med skriftlighed lægges vægt på dels at udvikle elevernes personlige stemme gennem kreative skriveøvelser, dels på at udvikle elevernes studieforbereende kompetencer med fokus på faglig, akademisk skrivning.

I tilrettelæggelsen af det skriftlige arbejde indgår der undervejs i både 1., 2. og 3.g forløb med fokus på elevernes udtryksfærdigheder. Forløbene organiseres, så arbejdet med skriftlighed og mundtlighed indgår som en integreret del af undervisningen. Der lægges vægt på at løbende faglig vejledning indgår som en del af arbejdsprocessen.

I 2. semester skrives et projekt og der tilrettelægges et forløb om skriftlighed, hvor eleverne arbejder med grundlæggende begreber og metoder af betydning for skriveprocessen og det færdige produkt. I 2. år skrives mindst et projekt. I 3. år skrives et projekt.

I løbet af 2. og 3. g skal eleverne træne besvarelse af de forskellige opgavetyper, de kan møde til den afsluttende skriftlige prøve.

4.3 It

Danskfaget bidrager til elevernes digitale dannelse ved i den daglige undervisning at arbejde med digitale analyseobjekter og internettet som vidensressource og digitalt fællesskab.

- It anvendes i skriveundervisningen og i arbejdet med præsentationsstøttende mundtlige oplæg.
- Eleverne skal lære at forholde sig kritisk-analytisk til digitale medier og deres anvendelsesmuligheder, herunder reflekteret informationsøgning.
- Der arbejdes med analyse og produktion af digitale produkter.
- Der arbejdes med skriftlig fremstilling af analyse af digitale produkter.

4.4 Fagsprog

Undervisningen skal tilrettelægges, således at der arbejdes systematisk med udvikling af elevernes fagsprog samt forståelse og anvendelse af fagets terminologi. Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne gradvis opnår sikkerhed i forståelse og brug af før-faglige ord og begreber.

4.5 Samspil med andre fag

Undervisningen skal tilrettelægges, så der i perioder arbejdes tværfagligt og drages paralleller til andre fags vidensområder. Dansk kan således samarbejde med alle fag inden for fagrækken om skriftlig og mundtlig formidling og om form og indhold, som er karakteristiske for fagene. Specielt kan indgå:

- a) forløb om skrivning på tværs af fag i uddannelsen, herunder projektskrivning, og
- b) forløb om mundtlig formidling på tværs af fag.

Faget kan samarbejde med andre fag om humanistiske og æstetiske perspektiver. Med øvrige sprogfag samarbejdes om en fælles terminologi og dens anvendelse på det sproglige og tekstuelle stofområde. Dansk kan i særlig grad samarbejde med grønlandsk om tekstanalyse og bevidsthistorie. I løbet af uddannelsen anvendes 30 timer til tværfaglige undervisningsforløb, hvor undervisningen i fagene dansk og grønlandsk samordnes.

5. Evaluering

5.1 Løbende evaluering

Elevernes faglige standpunkt evalueres ved hjælp af en indledende screening ved grundforløbets begyndelse, der undervejs i forløbet følges op af test. Desuden evalueres de gennemførte forløb løbende med henblik på at give lærer og elev viden om opfyldelsen af læringsmål samt på at fastlægge det efterfølgende arbejde.

5.2 Prøveformer

Der afholdes en skriftlig prøve og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve.

Prøven varer 6 timer. Den første 1½ time afvikles i grupper, hvor opgavematerialet drøftes, og der må tages notater. Derefter besvarer eksaminanden opgaven individuelt i en sammenhængende skriftlig fremstilling. Eksaminanden skal vælge mellem et antal opgaver stillet på grundlag af et tekst- og billedmateriale.

Den mundtlige prøve

Den enkelte elev vælger mellem to forskellige prøveformer. Elevens valg af prøveform skal fastlægges inden 1. december i det skoleår, hvor eksamen afholdes.

Prøveform a

Opgaverne tager udgangspunkt i et for eksaminanden ukendt materiale. Tekster skal indeholde oplysning om forfatter og udgivelsesår samt ordforklaringer og ved brudstykker eventuelt et kort resume. Der stilles et spørgsmål i relation til opgaveteksten. Spørgsmålet skal indeholde et eller flere konkrete delspørgsmål i sproglig iagttagelse i tekstmaterialet. Opgavens omfang må ikke overstige 4 normalsider a 2400 anslag inklusiv mellemrum eller 8 minutters afspillet tekst, som ledsages af trykt tekst. Tekster må genbruges, hvis de tilhørende spørgsmål ikke er indholdsmæssigt identiske.

Der gives ca. 60 minutters forberedelsestid, og eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand.

Prøven gennemføres på baggrund af et oplæg fra eleven, hvorefter den videre eksamination former sig som en faglig samtale om den trukne opgave. I samtalen perspektiveres til det øvrige læste stof.

Under prøven må alene anvendes notater fra forberedelsestiden. Som en del af eksaminationen oplæser eksaminanden et mindre tekststykke på dansk.

Prøveform b

Opgaverne tager udgangspunkt i et for eksaminanden ukendt materiale. Tekster skal indeholde oplysning om forfatter og udgivelsesår samt ordforklaringer og ved brudstykker eventuelt et kort resume. Der stilles et spørgsmål i relation til opgaveteksten. Spørgsmålet skal indeholde et eller flere konkrete delspørgsmål i sproglig iagttagelse i tekstmaterialet. Opgavens omfang må ikke overstige 8 normalsider a 2400 anslag inklusiv mellemrum eller 15 minutters afspillet tekst, som ledsages af trykt tekst. Tekster må genbruges, hvis de tilhørende spørgsmål ikke er indholdsmæssigt identiske.

Hver elev får tildelt en opgave dagen før prøven, og forberedelsestiden er ca. 24 timer, dog ikke mindre end 24 timer. Eksaminationstiden er 30 minutter.

Prøven gennemføres på baggrund af et oplæg fra eleven, hvorefter den videre eksamination former sig som en faglig samtale om det trukne spørgsmål. I samtalen perspektiveres til det øvrige læste stof. Under prøven må alene anvendes notater fra forberedelsestiden. Som en del af eksaminationen oplæser eksaminanden et mindre tekststykke på dansk.

5.3 Bedømmelseskriterier

Ved bedømmelsen af den skriftlige prøve lægges vægt på eksaminandens:

- a) sproglige fremstilling,
- b) emnebehandling og
- c) evne til at anvende danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder.

Ved bedømmelsen af den mundtlige prøve lægges vægt på eksaminandens:

- a) evne til at udtrykke sig nuanceret og forståeligt på dansk, herunder ordforråd og abstraktionsevne,
- b) evne til sprogiagttagelse,
- c) detaljerede forståelse af tekstindhold og evne til at fremdrage væsentlige sider af teksten,
- d) evne til at anvende fagets grundlæggende metoder, herunder analyse og fortolkning,
- e) evne til at sætte teksten ind i en sammenhæng, der rækker ud over teksten selv, og
- f) evne til engageret og klart at formidle sit budskab.

Ved hver prøve gives en karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.